

Handläggare
Ann Christine Johansson
Telefon: 08-508 28 827**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2015-04-14 p. 21

Tillsyn över förorenade områden under år 2014

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna redovisningen av tillsynen över Förorenade områden 2014

Gunnar Söderholm
FörvaltningschefChrister Edvardsson
Enhetschef

Sammanfattning

Miljöförvaltningen bedriver tillsyn över förorenade områden inklusive förorenade byggnader. Branschen präglas av att den är händelsestyrd och beroende av byggkonjunkturen. Både mängden ärenden och behovet av expertstöd har ökat de senaste åren. Stockholm har blivit renare i och med att gamla industriområden exploaterats för bostäder och därigenom tagit ytterligare steg närmare en giftfri miljö. Under 2014 påbörjades ett projekt som ska förbättra masshanteringen i staden.

Bakgrund

Allmänt

Miljöförvaltningens tillsyn över förorenade områden är till största delen händelsestyrd. I samband med exploatering sker markundersökningar. Om fastigheten är förorenad görs en upplysning om innehav av förorenad mark. Under 2014 inkom drygt 100 upplysningar vilket var dubbelt så många som 2013. Om området ska exploateras krävs ofta en efterbehandling (avhjälpandeåtgärd/-

sanering). En anmälan skickas då in, under 2014 inkom 40 anmälningar, även det fler än 2013.

Länsstyrelserna inventerar och riskklassar potentiellt förorenade områden enligt Naturvårdsverkets Metodik för Inventering av Förorenade Områden, MIFO. Riskklassningen kan göras i två steg, där fas 1 utgörs av arkivstudier och eventuellt platsbesök medan fas 2 även innehåller en översiktlig provtagning. Vid riskklassningen tilldelas objektet en riskklass mellan 1 och 4, där riskklass 1 innebär störst risk för människors hälsa och miljön och riskklass 4 minst risk. Förvaltningen har lagt upp en strategi för hur objekt i riskklass 1 och 2 ska utredas

Vid årsskiftet var antalet riskklassade objekt i Stockholm 440, varav 20 i riskklass 1 och 120 i riskklass 2. En del av de tillkommande objekten utgörs av förorenade sediment som förorenats av flera utsläppskällor.

Förvaltningen har hittills prioriterat översiktlig provtagning av fler områden framför att genomföra MIFO fas 2-undersökningar för färre objekt. Påträffas högre föroreningshalter kan en bidragsansökan för statliga bidrag bli aktuell.

Större projekt och tillsynsaktiviteter

Vinterviken

Under flera år har utredningar pågått, med statliga bidrag, i Vinterviken och de har resulterat nu i en huvudstudie. Arbetet avslutades under våren 2014. Ansvarsutredning och huvudstudie krävs för att kunna söka statliga bidrag för saneringsåtgärder. Exploateringsnämnden har nu lämnat in en ansökan till länsstyrelsen om bidrag till åtgärder. Det är Naturvårdsverket som sedan beslutar om bidraget. I väntan på en mer varaktig åtgärd har en förorenad strandremsa täckts över med grus för att minska åtkomsten och informationsskyltar har satts upp.

Beckholmen

En omfattande sanering av Beckholmen genomfördes 2011-2012 men den sista etappen kvarstod och avslutades först under 2014. Efterbehandlingen av ett av stadens mest förorenade områden har till stor del varit finansierad med statliga bidrag. Cirka 77 500 ton schaktmassor har transporterats bort och rena massor lagts tillbaka. Föroreningarna består främst av bly, PAH (tjära) och kvicksilver

men även betydande mängder koppar och zink. Platsspecifika riktvärden, d.v.s. föroreningshalter som utan risk för människors hälsa kan lämnas kvar i jorden, har tagits fram dels för området kring de bostäder som även i framtiden ska finnas kvar på ön och dels för parkmark som allmänheten har tillträde till. För att skydda kvarvarande träd har en särskild riskbedömning gjorts för vad som kan lämnas kvar under trädrötter och en ny metod med vakuum-sugning av jord kring rötterna har utprovats, en åtgärd som säkert bidrog till att saneringen blev dyrare än förväntat.

Nedlagda tippar

I staden finns ett antal nedlagda deponier, s.k tippar. Det är svårt att bedöma miljö- och hälsorisker vid arbeten i gamla deponier. De flesta är schaktmassetippar där schaktmassor, byggavfall men även slagg och slam har deponerats. På och invid några av dem har man byggt eller planerar att bygga bostäder. Det gäller bl.a. på före detta Sköndals-tippen, där en trädgårdsstad planeras. Saneringsarbetet har just påbörjats och beräknas vara klart 2016. Tipparna vid Lövsta har sluttäckts och ett reviderat kontrollprogram har tagits fram.

Norra Djurgårdsstaden

I Norra Djurgårdsstaden är de första etapperna färdigsanerade och boende har börjat flytta in. Efterbehandlingen kommer att pågå under ytterligare flera år och i flera etapper. Spaltgasverket, med gasklockor och tillhörande bergrum för naftalagring är under avveckling. Planering för att hitta nya användningsområden för gasverksbyggnaderna pågår och man har börjat sanera gasklockorna. I övriga delområden inom Norra Djurgårdsstaden bl.a. i södra Värtan pågår utredningar inför exploatering och på Loudden har utredningsarbetet precis påbörjats.

Oljekabelnätet

Förvaltningen har vidare uppmanat Fortum Distribution AB att uppdatera såväl dokumentation som avvecklingsplaner och egenkontroll för bolagets oljekabelnät. Ett antal upplysningar och anmälningar om avhjälpandeåtgärder för oljekabelnätet har hanterats även under 2014.

De stora projekten Norra Stationsområdet och Norra Länken fortgår. Ett flertal mark- och exploateringsfrågor i infrastruktur- och byggprojekten pågår, även inom tillsynsområdet förorenad mark.

Schaktmassor

I samband med den omfattande byggverksamheten i staden uppstår ett stort överskott av schaktmassor som idag måste transporteras långa sträckor till deponi men som skulle kunna återanvändas för att minska användningen av jungfruligt material. Under 2014 påbörjades ett projekt för att ytterligare minimera och förbättra masshanteringen inom staden. Bland annat genomfördes informationsträffar med olika aktörer inom området. Projektet fortsätter under 2015.

Förvaltningen har, tillsammans med några andra kommuner, ingått i en referensgrupp till mälardalslänens informationsprojekt för användning av avfall för anläggningsändamål. I projektet hölls ett seminarium för länens kommuner under 2014 och ett seminarium under 2015.

Förvaltningen har även, tillsammans med representanter från länsstyrelser och näringsliv, ingått i en referensgrupp till Naturvårdsverkets utvärdering av ändrad praxis i 10 kap 4 § miljöbalken avseende betalningsskyldighet för förorenade områden. I projektet togs en enkät fram som skickades ut till ett flertal tillsynsmyndigheter. Resultatet håller på att sammanställas i en rapport. Det har inte, i projektet, gått att få fram en klar bild av vilka konsekvenser ändrad praxis fått. Projektets syfte är att utifrån sammanställda erfarenheter föreslå olika lösningar/förbättringar inom området.

Utöver detta har många frågor om mark- och grundvattenföroreningar behandlats både internt på förvaltningen och som hjälp åt andra förvaltningar och bolag. Externa förfrågningar har kommit från byggföretag i branschen, konsulter, banker och allmänhet m.fl. En klar ökning de senaste åren tyder på stor aktivitet i branschen men även en ökad medvetenhet hos fastighetsägare och byggföretag.

Det särskilda anslag som nämnden hade för markundersökningar under år 2014 har använts för att undersöka parkmark och lekplatser där många barn leker men där risk fanns att tidigare verksamhet eller fyllnadsmassor förorenat marken. Undersökningen presenterades på nämnden i mars 2015.

Förvaltningens synpunkter

Allmänt om tillsynen av förorenade områden 2014

Antalet anmälda efterbehandlingsanläggningar har ökat påtagligt, från knappt 10 stycken år 2011 till 40 stycken det gångna året. Antalet inkomna upplysningar om att man funnit föroreningar i mark har på motsvarande sätt ökat från 40 till drygt 100 under 2014. Det ökade antalet ärenden kan relateras till pågående infrastrukturprojekt, byggkonjunkturen samt Fortums arbete med oljekabelnätet.

De större exploateringsprojekten som pågår under flera år har blivit färre. De största projekten under 2014 har varit marksaneringarna i Hjorthagen och Norra Stationsområdet. Däremot har antalet små ärenden ökat påtagligt på grund av ökad medvetenhet om att marken ofta är förorenad i Stockholm.

Förvaltningen har utarbetat en strategi för hur av länsstyrelsen riskklassade objekt i riskklass 1 och 2 ska hanteras. Ett antal av dessa objekt har undersökts och kunnat avskrivas från listan över objekt med stor risk för människors hälsa och miljön. Under de senaste åren har ett stort antal riskklassade objekt tillkommit. Dessa måste föras in som kompletteringar och, beroende på hur de nya objekten värderas, kan den gällande prioriteringen behöva ändras. Branscher som nyligen riskklassats t.ex. större verkstäder och plantskolor kan behöva utredas före en del andra branscher t.ex. färgindustri och textilindustri. Under 2015 planeras därför en översyn av strategin.

Ett tillsynsområde som uppmärksammas mer på senare år är vattenskyddsarbetet. Både vid markarbeten och saneringar inom Östra Mälarens vattenskyddsområde i Stockholm och vid exploateringar som kan störa känsliga ytvattenrecipienter har frågan uppmärksammas mer, t.ex. längs Bällstaån och i Sköndal. I Sköndal exploateras området där Sköndalstippen ligger och den norra delen av området avvattnas mot Flaten medan den södra delen avvattnas mot Magelungen.

Masshantering

Under 2014 påbörjades ett masshanteringsprojekt, ett samarbete mellan handläggare som arbetar med tillsyn av avfallsanläggningar och rivning och de som arbetar med tillsyn av förorenad mark. Bakgrunden till projektet är att förorenade massor återanvänds för anläggningsändamål trots att de innehåller skräp eller varit

förorenade. Utgångspunkten är dock att schaktmassor bör återanvändas så långt det är möjligt och därmed ersätta jungfruligt material, men att det är viktigt att återvinningen inte medför att föroreningar sprids och att massor hamnar på platser som inte är ämnade för ändamålet.

Projektet drevs i en första etapp under 2014 med utbyte av idéer och synpunkter mellan olika aktörer inom masshanteringen. Under våren hölls ett möte med ett flertal av stadens egna aktörer och under hösten har tre möten hållits med byggherrar, transportörer och mottagare av massor. Målsättningen har varit att diskutera hur masshanteringen kan förbättras i staden så att återanvändningen av rena massor ökar och transporterna minskar. Viktigt är då att söka samordna de pågående projekten så att massor från ett ställe kan återanvändas i annat/andra samtidigt pågående arbeten. Viktigt är också att utveckla bättre rutiner/kontroll för att undvika att massor hamnar på fel ställe. Utifrån genomförda möten planeras för en andra etapp av projektet under 2015. Den kommer dels att följa massornas väg från staden till mottagare som ofta ligger i grannkommuner. Man planerar också genomföra en provtagning av förmodat rena massor som ska återanvändas. Projektets fortsättning kan komma att drivas som ett miljösamverkansprojekt i länet.

Effekt av tillsynen

Generellt kan marken sägas ha blivit renare eftersom de större exploateringsprojekten främst är belägna inom historiska lämningar och fyllningsjordar som åtgärdas i samband med exploatering av t.ex. Gasverksamrådet och Hammarby Sjöstad. Stockholm har då blivit renare och ytterligare ett steg mot målet giftfri miljö har tagits. Det av länsstyrelsen högriskklassade objektet Beckholmen har sanerats och i det andra högriskklassade området Vinterviken har undersökningar och utredningar gjorts i riktning mot kommande saneringsåtgärder. Vid Lövsta har högt riskklassade deponi-områden nu täckts slutgiltigt, vilket gett en stor riskminskning i den delen av staden, inte minst till godo för vattenskyddet för Mälaren. För den särskilt utpekade och känsliga vattenresursen Ballstaån har Annedalsprojektet, liksom påbörjad sanering av Bromsten, inneburit att historiska föroreningslämningar åtgärdats och föroreningar förhindrats att nå vattendraget.

Medvetenheten om att marken kan vara förorenad har även lett till att förorenade överskottsmassor tagits om hand på ett riktigt sätt och inte återanvänds på olämpliga platser.

Slut